

Piskernik. Naslov filma nas spominja na življenje v taborišču. Lačne ujetnice so si pripovedovale recepte, ki jih je Angela zapisovala, in to kuharsko knjižico, ki je edinstvena na svetu, ji je uspelo prethitopiti domov.

Letos spomladi pa je na avstrijskem Koroškem, v Železni Kapli, v bližini svojega rojstnega kraja, botaničarka, pobudnica varstva narave, glasnica spoštovanja ženskih pravic, zagovornica pravične družbe in jetnica v taborišču Ravensbrück dr. Angela Piskernik dobila svojo spominsko ploščo na zidu farne dvorane. Odkritje je bilo 29. maja leta 2015

in na plošči so kot pobudniki zapisani Slovensko prosvetno društvo Zarja iz Železne Kaple, Klub koroških Slovencev v Ljubljani in Klub 99. Ploščo je oblikoval koroški Slovenec arhitekt in likovni umetnik mag. Karl Vouk. Na ozadju nežno zelenih listov praproti je portret zasanjane mlade Angele, ki je iz teh grap odšla v svet znanosti in kulture.

Želimo in upamo, da se bomo Angele Piskernik spomnili tudi na slovenski strani meje ter po njej imenovali ulico in ji odkrili ploščo.

Nada Praprotnik

Branko Dolinar: Kukavičevke v Sloveniji • [Nove knjige](#)

Branko Dolinar: *Kukavičevke v Sloveniji*

Podsmreka: Pipinova knjiga, 2015. 183 str. 26 evrov.

Ob koncu letošnje zime, še preden so zacvetele orhideje, je pri *Pipinovi knjigi* izšla nova botanična knjiga - slikovni priročnik o kukavičevkah (orhidejah), ki rastejo v slovenski naravi. Avtor Branko Dolinar se ljubiteljsko ukvarja s temi nenavadnimi, skrivnostnimi in zanimivimi cveticami že več kot dvajset let. Obiskuje jih, fotografira, popisuje, išče nova nahajališča in svoje izsledke tudi objavlja, tako na spletu kot tudi v poljudnoznanstvenih in znanstvenih revijah. V pričujoči knjigi je strnil svoje bogato znanje o domorodnih orhidejah ter ga naredil dostopnega širokemu krogu naravoslovnih navdušencev in ljubiteljskih botanikov, zbrani podatki pa bodo zagotovo prišli prav

tudi poklicnim biologom in naravovarstvenikom.

Knjiga je izšla v nakladi 600 izvodov. Za strokovni pregled knjige sta poskrbela dr. Branko Vreš in mag. Andrej Seliškar, slednji je tudi napisal uvodne besede. Ilustracije je prispeval Jošt Stergaršek. Knjiga je priročnega formata, mehko vezana, primerna, da jo vzamemo s seboj v naravo ter si pri prepoznavanju in spoznavanju teh prelepah rastlin pomagamo z njo na kraju samem. Ker je zgradba cveta za prepoznavanje vrst ključnega pomena in da bi uporabnikom olajšal razumevanje opisov vrst, je avtor izvihke platnic opremil z razlagalnimi risbami cvetov, kjer so označeni in poimenovani sestavni deli cveta, na primer ostroga, medena ustna, polinij, golt, čelada ... Bralcu je v pomoč tudi slovarček pojmov na zadnjih straneh knjige. Poleg tega je na prednjem izvihku natisnjeno priročno merilce, saj je pri določanju orhidej pogosto treba kaj izmeriti, na primer širino listov, dolžino ostroge, dolžino in širino medene ustne in podobno.

Za lažjo uporabo knjige je nekaj začetnih strani namenjenih razlagi prikazov vrst v

glavnem delu priročnika. Tu se seznanimo s pomenom simbolov in okrajsav ter z uporabljnimi viri za latinsko poimenovanje. Sledi preglednica obravnavanih kukavičevk in nato glavni del priročnika - dvostranske predstavitev 79 vrst ali podvrst kukavic. Rastline so prikazane z odličnimi izvirnimi fotografskimi posnetki iz Slovenije, vsaka s po tremi: z enim celostranskim in z dvema manjšima, večinoma je vsaj eden od treh bližinski. Naveden je tudi podatek o kraju in datumu posnetka. Poleg avtorja je največ fotografij prispeval Amadej Trnkoczy, ki je tvorno sodeloval tudi pri zasnovi knjige. Posamezne vrste so posneli Florijan Poljšak, Peter Strgar, Marjan Šenica, Gino Dal Col, Igor Dakskobler, Igor Paušič, Jošt Stergaršek in Tadeja Brinovec. S slikovnim gradivom so predstavljene skoraj vse slovenske domorodne vrste oziroma podvrste orhidej (nekatero zelo redke vrste so samo omenjene v besedilu).

Kukavice so predstavljene tudi z besedo. Slovenskemu in latinskemu imenu vrste (z nekaj sinonimi) sledi opis rastline. Zahtevnejši bralec si bo pri težavnejših rodovih tu morda zaželel še več podatkov ter doslednega navedanja znakov in njihovih stanj. Navedeni so tudi podatki o rastišču, opozorila glede podobnih vrst in možnosti zamenjav, splošna razširjenost vrste v svetu in v Evropi. Ob simbolih razberemo še nekaj nadaljnjih informacij: kako visoka je obravnavana rastlina, kdaj cveti, kako pogosta je v Sloveniji in v katerem višinskem pasu se pojavlja. Razširjenost vrste v Sloveniji je prikazana z zemljevidom. Na tem mestu se seznanimo tudi z naravovarstvenim statusom vrste: izvemo, ali je vrsta zavarovana, uvrščena na slovenski rdeči seznam ogroženih vrst in v kateri kategoriji ogroženosti je ter ali je morda evropsko pomembna vrsta omrežja *Natura 2000*. V zadnjih desetletjih namreč številčnost mnogih vrst orhidej naglo upada. Svetloljubne travniške orhideje ogrožata zaraščanje travnikov in čezmerno gnojenje, orhidejam vlažnih travnikov pa močno škoduje izsuševanje tal. Vse vrste divje rastočih orhidej so v Sloveniji

zavarovane, orhideje pa so ena najbolj ogroženih družin tudi v svetovnem merilu.

Bralcu bo zagotovo v veselje prebrati tudi kaj o zgodovini, zanimivostih in/ali etimologiji obravnavane vrste ob simbolu »odprta knjiga«. Marsikatera zanimivost je prav zabavna: o steničji kukavici, na primer, preberemo, da njen cvet oddaja neprijeten vonj, ki ga nekateri starejši ljudje z izkušnjami iz vojne prepoznajo kot vonj po zmečkani stenici, ki je sesala človeško ali živalsko kri. Pri opičji kukavici izvemo, da je takšno vrstno ime dobila zato, ker njen cvet po obliki spominja na opico, pri vimenjaku pa slovensko ime izvira iz oblike gomoljev, ki spominja na kozje vi-me.

Pri orhidejah občasno naletimo na albino primerke (ti cvetijo belo, čeprav so sicer pri tej vrsti cvetovi barviti), primerke z nepravilnostmi v zgradbi cvetov ali socvetij, pa tudi na križance, tako med vrstami istega rodu kot med vrstami iz različnih rodov. Te posebnosti avtor s fotografijami predstavlja v poglavju *Muhavost narave pri kukavičevkah* na koncu knjige.

Knjigi na pot je avtor zapisal, da se zgodbe ljubitelja divje rastočih orhidej ponavljajo iz leta v leto, pa vseeno niso nikoli enake. Začnejo se v začetku marca, ob milih zimah še prej, ko med suho travo opazimo prve liste mačjih ušes, na sončnih obrobah gozdov pa popke bledih kukavic. Potem gre vse zelo hitro: zacvetijo travniške orhideje na Primorskem, nato drugod po Sloveniji, pozneje se začnejo obiski orhidej na mokriščih, v sredogorju in na gorskih travniščih. Ko bomo kukavice srečevali v naravi in jih želeli spoznati поблиžje, bodimo obzirni. Ne nabirajmo jih, pač pa jih spoznavajmo v njihovem naravnem okolju. Pri tem nam bo odlični slikovni priročnik Branka Dolinarja, predanega občudovalca in raziskovalca orhidej, zagotovo v pomoč.

Tinka Bačić